

PS2012PS04

Eindverslag Evaluatie Vergader- en werkwijze

Provinciale Staten van Utrecht

Evaluatiecommissie Provinciale Staten van Utrecht

Juni 2012

Inhoud

Inleiding p.3

1. Algemeen p.5

1.1 De doelen en de bijbehorende wijzigingen p.5

1.2 De ervaringen met de ingevoerde wijzigingen p.6

1.3 Voorstellen in algemene zin p.7

2. Statenvergadering p.8

2.1 Vragenhalfuur en interpellatie p.8

2.2 Debat en spreektijden: tweede termijn en interrupties p.12

2.3 Moties en amendementen p.13

3. Commissiewerk p.15

3.1 Positionering Statencommissie in beleidscyclus p.15

3.2 Agenda commissie en ter kennisname stukken p.15

3.3 Voorzitterschap p.17

4. Relatie tussen PS en GS en haar ambtelijk apparaat p.19

4.1 Werkwijze Provinciale Staten in relatie tot nieuwe organisatiemodel p.19

4.2 Kwaliteit en status stukken p.19

4.3 Start- en Kadernotities p.20

4.4 Actieve informatieplicht p.20

BIJLAGE 1 Voorbeeld voorblad stukken

BIJLAGE 2. Voorbeeld nieuwe opzet van de commissieagenda

Inleiding

De instelling van de evaluatiecommissie naar de vergader- en werkwijze van Provinciale Staten van Utrecht komt voort uit het statenbesluit voor een andere vergader- en werkwijze van februari 2011. Toen is afgesproken dat na ongeveer anderhalf jaar ervaring met de andere wijze van werken en vergaderen, gekeken zou worden of deze bevalt of dat er aanpassingen en nieuwe veranderingen gewenst zijn.

De aanleiding om in 2010 en 2011 de vergader- en werkwijze grondig te bekijken was tweeledig. Mede naar aanleiding van de evaluatie van de bestuurscrisis in de provincie Utrecht in 2008 bestond de behoefte om te kijken naar de wijze van met elkaar omgaan en politiek bedrijven in de Staten. Daarnaast was er ook de behoefte om te kijken of de invoering van het dualisme in 2003 na een aantal jaren ervaring vroeg om vernieuwingen in de vergader- en werkwijze. De wijze van werken, vergaderen en besluiten van een volksvertegenwoordiging zijn voortdurend aan veranderingen onderhevig. Immers wat buiten de vergaderzaal in de maatschappij verandert, vindt ook zijn weerslag binnen de vergaderzaal. Denk hierbij aan trefwoorden als: transparantie, interactief beleid, verbinding met de samenleving.

Bij het werken aan deze wijzigingen is steeds het uitgangspunt geweest: regels geven structuur maar bepalen niet de cultuur. Maar heldere, breed gedragen en gedeelde regels kunnen wel behulpzaam zijn bij het bereiken van een goede werk- en vergadercultuur.

De vergader- en werkwijze van de Staten vindt zijn grondslag in de Provinciewet en het eigen Reglement van Orde. Dit zijn slechts formele documenten waarin veranderingen uiteindelijk procedureel hun weerslag vinden. Hierin staan de rechten en plichten en de instrumenten opgesomd die bij het statenwerk ten dienste staan. Daar horen ook nadere afspraken bij van hoe met deze regels om te gaan en wie ze handhaaft.

Daarnaast zijn Provinciale Staten onderdeel van de provinciale organisatie als geheel. Als regionaal parlement zijn zij in politieke zin het hoogste orgaan. Het is logisch dat de inrichting en werkwijze van de organisatie daarop aansluiting vinden. Het gaat dan vooral om de beleidscyclus en om de contacten met de Utrechtse samenleving, en de wijze waarop de provincie haar rol in wil vullen. De laatste tijd zijn daar stevige veranderingen in geweest met als kernbegrippen: focus op kerntaken, streven naar integraliteit en verbinding met buiten.

Het bovenstaande schetst de achtergrond waartegen de evaluatiecommissie haar werkzaamheden heeft verricht. De evaluatiecommissie heeft een elftal gesprekken gevoerd met sleutelfiguren: alle elf fractievoorzitters (of hun plaatsvervangers), de vier commissievoorzitters, de vier gedeputeerden, de griffie, de commissaris van de Koningin en de algemeen directeur. Daarnaast heeft de evaluatiecommissie ook van een tiental individuele statenleden reacties gehad op haar oproep.

De ervaringen van deze gesprekspartners vormen de basis voor de evaluatiecommissie om een aantal veranderingsvoorstellen te doen, steeds waar kan afgezet tegen de eerder vastgestelde veranderingen. De vorige keer zijn de rollen, samenstelling en taken van presidium en fractievoorzittersconvent uitvoerig tegen het licht gehouden. Deze organen van de Staten zijn dan ook marginaal aan bod gekomen in de evaluatiegesprekken.

De evaluatiecommissie constateert dat ondanks de eerder doorgevoerde wijzigingen er

uiteraard nog veel anders en beter kan, maar dat er ook veel goed gaat. De gesprekspartners hebben dat ook dikwijls aangegeven. De commissie heeft dan ook geconcludeerd dat de hoofdlijnen van het vergadermodel en de werkwijze overeind kunnen blijven en dat vooral behoefte bestaat aan een aantal (essentiële) aanpassingen. Zodat de Staten hun rol als regionale volksvertegenwoordiging optimaal kunnen invullen. De belangrijkste wijzigingen in het voorstel zijn die rond het vragenhalfuur, de interpellatie en de spreektijden tweede termijn in de statenvergadering en wat betreft de agendering van stukken ter kennisname in de commissievergadering.

Gelet op de implementatie blijft de evaluatiecommissie, als ad hoc commissie vallend onder het presidium, gedurende deze zittingsperiode tot maart 2015 nog bestaan als vraagbaak en “waakhond”.

Eric Balemans

Carla Dik

Herman Graaff

Kees de Kruijf

Anne-Marie Mineur

Bas Nugteren

1. Algemeen

1.1 De doelen en de bijbehorende wijzigingen

De reden om indertijd bezig te gaan met wijzigingen van vergader- en werkwijze van de Staten bestond uit het nastreven van een vijftal doelstellingen:

1. Bevorderen van een meer open debatcultuur;
2. Efficiënter gaan vergaderen en besluiten;
3. Betere scheiding van de drie onderscheiden fases in de vergaderstructuur: beeld- en meningsvorming, oordeelsvorming en besluitvorming;
4. Betere positionering PS aan de voorkant van het beleidsproces (b.v. door startnotities) en meer uitgewerkte afspraken voor beleidsvorming en kaderstelling door Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten;
5. Meer ruimte voor het gesprek met en de inbreng uit de samenleving;

De evaluatiecommissie heeft daar nog een zesde bijgevoegd:

6. Aantrekkelijkheid van de vergaderingen voor publiek en derden.

Deze zes doelstellingen heeft de evaluatiecommissie gebruikt als onderliggende criteria bij haar werkzaamheden en de voorstellen die zij doet. Immers een wijziging op een onderdeel van het statenwerk heeft alleen toegevoegde waarde als het bijdraagt aan de doelen, die horen bij het zijn van regionale volksvertegenwoordiging.

In het algemeen kan gesteld worden dat de doelstelling 1 en 2: open debatcultuur, efficiënt vergaderen (kort samengevat: hoe doen we het, hoe gaan we met elkaar om intern?) tot nu toe de meeste aandacht hebben getrokken en ook het meest in de praktijk worden gebracht.

De belangrijkste wijzigingen zijn tot nu toe geweest:

In de statenvergadering:

- het invoeren van gelimiteerde spreektijden in eerste termijn per agendapunt;
- het zichtbaar bijhouden van de spreektijden;
- splitsing debat en besluitvorming: stemmingen aan het eind van de vergadering;
- formeel indienen moties in tweede termijn; afschaffen overgenomen motie door GS.

In de commissievergadering:

- voorkomen dubbeling met statenvergadering door sommige voorstellen direct door te sturen naar de statenvergadering met een schriftelijke vragenronde in plaats van commissiebespreking;
- technische en informatieve vragen meer vooraf stellen;
- commissievoorzitters lichten voor de vergadering per mail de agenda toe;
- vereenvoudiging van de ter kennisname stukkenprocedure.

De op de beleidscyclus gerichte doelen 3 en 4, die PS in de beleidsontwikkeling positioneren,

(kort samengevat: wat en waarvoor doen we het en hoe hebben de Staten invloed), moeten nog verder ontwikkeld worden. Het gaat hier in feite vooral om het vormgeven van de kaderstellende taak van de Staten op grond van de Provinciewet.

De belangrijkste wijzigingen zijn tot nu toe geweest:

- het invoeren van de bespreking van een startnotitie in de commissie die het probleem en mogelijke oplossingsrichtingen verkent aan het begin van de beleidscyclus; gevolgd door een kadervoorstel ter besluitvorming aan de Staten;
- de commissies door middel van de termijnagenda meer greep laten hebben op het agenderingsproces voor de Staten.

De extern gerichte doelen 5 en 6 worden erg belangrijk gevonden – (kort samengevat: waarvoor en voor wie doen we het?), maar komen ook nog onvoldoende uit de verf. Het gaat hier om de volksvertegenwoordigende rol van de Staten.

De belangrijkste wijziging is tot nu toe geweest:

- in het vroegtijdig positioneren van de Staten in het beleidsproces ontstaat ruimte om naast de start- en kadernotities zaken als werkbezoeken, expertmeetings en hoorzittingen te houden;
- ook is het besluit genomen om in de nieuwe Statenzaal live te gaan uitzenden.

1.2 De ervaringen met de ingevoerde wijzigingen

In de gesprekken bleek dat de eerder ingevoerde wijzigingen nog steeds op breed draagvlak kunnen rekenen. Niemand heeft aangegeven eerdere wijzigingen te willen terugdraaien. De meeste wijzigingen worden zonder meer positief gewaardeerd (meer ruimte in de statenvergadering voor overleg, werken met spreektijden in de eerste termijn, het werken met startnotities aan het begin van de beleidscyclus, etc.). Bij een aantal andere wijzigingen moet er nog meer gebeuren (verlevendigen debat in de statenvergadering, voorkomen dubbeling commissie- en statenvergadering, meer ruimte voor interactie met de samenleving). Een enkele wijziging heeft niet gewerkt, zoals de nieuwe procedure voor de stukken ter kennisname. Ook worden enkele nieuwe wijzigingen voorgesteld zoals rond de instrumenten vragenhalfuur en interpellatie. De evaluatiecommissie trekt dan ook de algemene conclusie dat de ingevoerde wijzigingen in grote lijnen de goede geweest zijn.

Wel tekende zich in de gesprekken een tweedeling af tussen de op efficiënt vergaderen gefocusten en de aanhangers van het “debat-staat-voorop-en-dat-mag-wel-even-duren”. Dit zijn kennelijk de twee polen van het spanningsveld waarbinnen de Staten opereren. In de praktijk kan die spanning uiteraard opgelost worden in een goede balans tussen tempo en zorgvuldigheid, omdat het gezamenlijke doel van kwalitatief goede besluitvorming voor de Utrechtse samenleving voorop staat.

1.3 Voorstellen in algemene zin:

Aansluiting organisatie bij werkwijze Provinciale Staten

Evaluatie: Centrale noties uit de nieuwe organisatiestructuur van het ambtelijk apparaat komen voort uit vergelijkbare motieven, als die ten grondslag liggen aan de veranderingen in het Statenwerk. Denk hierbij aan de behoefte aan meer externe oriëntatie op partners in de samenleving en aan integrale beleidsvorming

Voorstel: Met de algemeen directeur en secretaris van GS worden afspraken gemaakt om de nieuwe organisatiestructuur en – werkwijze van het ambtelijk apparaat aan te laten sluiten bij de wijzigingen in de werkwijze van Provinciale Staten. Bij deze afspraken wordt ook de griffier betrokken. Een apart implementatietraject in de organisatie is bij de vorige wijzigingen niet gebeurd. Het gaat hier vooral om de ambtenaren, die veel met de Staten en het politiek-bestuurlijke proces te maken hebben. Zij moeten ook hun rol in het geheel kennen.

Statenleden en kennis van instrumenten

Evaluatie: meerdere keren is in de gesprekken terug gekomen dat het afspreken van regels en werkwijzen één is, maar dat het daarmee nog niet gemeengoed in de praktijk van het vergaderwerk is. Verschillende gesprekspartners gaven aan dat de Staten zich zelf niet altijd bewust zijn van hun rol. In feite is het zijn van volksvertegenwoordiger een ambacht met eigen mores en vaardigheden.

Voorstel: meer gezamenlijke aandacht voor de invoering van de gemaakte afspraken. De evaluatiecommissie wil dit keer ook een ronde langs de commissies maken om met elkaar de invoering door te nemen. Daarnaast wil de evaluatiecommissie samen met de griffie bekijken in hoeverre er behoefte bestaat in de Staten aan een scholingsaanbod rond onderdelen van het statenwerk en vergadertechnieken.

Onderzoekscommissie

Evaluatie: Wat betreft de beschikbare instrumenten heeft de evaluatiecommissie geconstateerd dat het wettelijke instrument onderzoekscommissie nog niet in een eigen Utrechtse regeling is vervat. Terwijl de Provinciewet (artikel 151 b t/m f) er wel van uitgaat dat dit op enig moment gebeurt.

Voorstel: De evaluatiecommissie werkt een regeling voor de onderzoekscommissie uit en legt deze voor aan Provinciale Staten.

2. Statenvergadering

2.1 Vragenhalfuur en interpellatie

Evaluatie algemeen: Er is de nodige onvrede over hoe het vragenhalfuur en de interpellatie zijn geregeld. Beide instrumenten verdienen het om hergedefinieerd te worden; de evaluatiecommissie vindt dit belangrijke wijzigingen. Deze twee instrumenten hebben met elkaar gemeen dat ze bedoeld zijn om de actualiteit en het urgente een plek te geven binnen de al vastgestelde agenda van de statenvergadering. Daarom hoewel het om verschillende instrumenten gaat, hoort er tussen beide een balans te zijn.

Eerdere wijziging: vragenhalfuur en interpellatie waren geen onderwerp bij eerdere wijzigingen.

Vragenhalfuur

Evaluatie: Er is kritiek dat het vaak langer duurt dan het gereserveerde half uur uit het RvO. Of dat moet gehandhaafd worden of het moet verruimd worden. Daarnaast vinden sommigen dat nut en noodzaak van de vragen lang niet altijd helder is. Het enige criterium uit het RvO: actualiteit, werkt niet selectief. Zo bevestigen ook voorzitter en griffier van PS. Soms is ook de urgentie van de vragen een punt. Bij voorbeeld omdat het onderwerp kan wachten tot de volgende commissievergadering of omdat er al een vorm van agendering voorzien is. Ook wordt het vragenhalfuurtje soms teveel beleidsdebat met moties, in plaats van het inlichtingen inwinnen bij het college zoals het in het RvO omschreven staat. Het vragenhalfuur doet in feite ook dienst als verkapte mogelijkheid voor het indienen van een motie vreemd aan de orde van de dag. Een mogelijkheid die de Utrechtse Staten niet kennen. Nadeel van het kunnen indienen van moties tijdens het vragenhalfuur, is dat het niet de vorm van een debat heeft. Daarmee hebben de Staten niet de mogelijkheid om over de ingediende motie met elkaar in de debat te gaan. Immers de volgorde bij een mondelinge vraag is: 1. Vragen aan GS door indiener, 2. Antwoord van GS, 3. Eventuele nadere vragen indiener, 4. Eventuele aanvullende vragen andere Statenleden, 5. Finaal antwoord GS.

Voorstel: De tijd blijft in beginsel gehandhaafd tot het beschikbare half uur. De mogelijkheid een motie in te dienen verdwijnt. Zo wordt het vragenhalfuur weer echt informatie en inlichtingen inwinnen. Voor de screening van welke vragen behandeld worden, komen naast actualiteit drie extra criteria: de vragen zijn urgent (kunnen geen uitstel velen tot commissievergadering), er is niet al agendering van het punt voorzien, het gaat om een onderwerp dat de provincie aangaat of aan kan gaan. De voorzitter beslist over het toelaten van de vragen in overleg met de voorzitter van het presidium en op advies van de griffier. Zij besluiten daartoe voorafgaand aan de statenvergadering. Overigens staan voor vragen die niet in het vragenhalfuur behandeld worden wel andere instrumenten open zoals schriftelijke vragen aan GS of aan de orde stellen in commissieverband.

(zie ook de samenhang met de interpellatie)

Wijziging RvO:

Oude tekst: Artikel 48 Mondelinge vragen (vragenhalfuur):

1. Indien een lid over een onderwerp dat buiten de agenda valt verantwoording of inlichtingen van gedeputeerde staten verlangt, bepaalt de voorzitter het tijdstip waarop hem tijdens de vergadering de gelegenheid wordt geboden daarover mondeling vragen te stellen. Bij het stellen van vragen door een lid over meer dan een onderwerp, kan de voorzitter een of meer vragen verwijzen naar de eerstvolgende vergadering. In dat geval dient de vragensteller de rangorde voor te stellen.
2. De vragen moeten kort en duidelijk worden geformuleerd en mogen van een korte toelichting zijn voorzien. De vragen betreffen de actualiteit.
3. De vragen moeten uiterlijk op de dag van statenvergadering, voor 09.00 uur, schriftelijk bij de griffier worden ingediend. Hij brengt de vragen zo spoedig mogelijk ter kennis van de leden.
4. Afhankelijk van de inhoud en het tijdstip van indiening van de vragen, geven gedeputeerde staten antwoord tijdens de eerstvolgende statenvergadering waarbij zij zo mogelijk de verlangde verantwoording of inlichtingen geven.
5. Na de beantwoording kan de vragensteller over hetzelfde onderwerp nog een of meer korte nadere vragen stellen en deze op beknopte wijze toelichten en kan beraadslaging over de gestelde vragen plaats vinden.
6. De behandeling van de mondelinge vragen neemt ten hoogste een half uur in beslag, tenzij de vergadering op voorstel van het presidium anders beslist.

Nieuwe tekst:

1. Indien een lid over een onderwerp dat buiten de agenda valt verantwoording of inlichtingen van gedeputeerde staten verlangt, bepaalt de voorzitter het tijdstip waarop hem tijdens de vergadering de gelegenheid wordt geboden daarover mondeling vragen te stellen. Bij het stellen van vragen door een lid over meer dan een onderwerp, kan de voorzitter een of meer vragen verwijzen naar de eerstvolgende vergadering. In dat geval dient de vragensteller de rangorde voor te stellen.
2. De vragen moeten kort en duidelijk worden geformuleerd en mogen van een korte toelichting zijn voorzien. De vragen ***zijn urgent, in agendering van het punt is niet al voorzien en het gaat om een onderwerp dat de provincie aangaat of aan kan gaan. Dit ter beoordeling van de voorzitter na overleg met de voorzitter van het presidium en de griffier.***
3. De vragen moeten uiterlijk op de dag van statenvergadering, voor 09.00 uur, schriftelijk bij de griffier worden ingediend. Hij brengt de vragen zo spoedig mogelijk ter kennis van de leden.
4. Afhankelijk van de inhoud en het tijdstip van indiening van de vragen, geven gedeputeerde staten antwoord tijdens de eerstvolgende statenvergadering waarbij zij zo mogelijk de verlangde verantwoording of inlichtingen geven.
5. Na de beantwoording kan de vragensteller over hetzelfde onderwerp nog een of meer korte nadere vragen stellen en deze op beknopte wijze toelichten en kan beraadslaging over de gestelde vragen plaats vinden.
6. De behandeling van de mondelinge vragen neemt ten hoogste een half uur in beslag, tenzij de vergadering op voorstel van ***de voorzitter na overleg met de voorzitter van het presidium en de griffier*** anders beslist.
- 7 ***[nieuw]: Tijdens het mondelinge vragenuur kunnen geen moties ingediend worden.***

Interpellatie

Evaluatie: Verreweg de meeste gesprekspartners vinden dat het nu een te zwaar middel is dat te sporadisch gebruikt wordt. Ook worden er vraagtekens geplaatst bij de mogelijkheid van een meerderheid van de staten om een aanvrager te blokkeren. Als een fractie er om vraagt zou in principe een interpellatie toegestaan moeten worden. Enkelen vinden het juist goed dat interpellaties zelden voorkomen. In principe gaat het volgens het huidige RvO om niet geagendeerde gevallen van verantwoording of inlichtingen waar volgens één of meerdere fracties een uitspraak dringend gewenst is. Hier ligt ook het essentiële verschil met het vragenhalfuur. Vragenhalfuur is dus gericht op inlichtingen inwinnen over een actuele kwestie of beleidswijziging zonder de intentie om een beleidsuitspraak te doen. De interpellatie is gericht op een urgente kwestie inlichtingen of beleidsverantwoording te verkrijgen met de bedoeling om eventueel via een motie een gewenste actie van GS of PS af te dwingen.

Voorstel: De evaluatiecommissie wil graag het exceptionele karakter van de interpellatie afhaken, zodat het meer het karakter van een spoeddebat krijgt. Dit komt ook overeen met hetgeen hierover in Provinciewet gesteld is (artikel 151-2: “Een lid van provinciale staten kan provinciale staten verlot vragen tot het houden van een interpellatie over een onderwerp dat niet staat vermeld op de agenda om gedeputeerde staten of de commissaris van de Koningin hierover inlichtingen te vragen. Provinciale Staten stellen hierover nadere regels”). Bij de interpellatie is in tegenstelling tot het vragenhalfuur het indienen van een motie mogelijk. De interpellatie is dus zwaarder. Daarom moet de aanvraag van de interpellatie ook goedgekeurd worden in de Statenvergadering. In beginsel worden aanvragen tot een interpellatie gegund. Daarbij zouden twee criteria als richtsnoer kunnen dienen om een interpellatie toch af te wijzen. Ten eerste als de kwestie aantoonbaar niet urgent is en ten tweede als niet aannemelijk te maken is dat het om een onderwerp betreft dat de provincie aangaat of aan kan gaan. De voorzitter doet hiertoe een voorstel aan de Staten.

Met deze regeling van het interpellatiedebat hoeft er ook geen motie vreemd aan de orde van de dag geregeld te worden.

Uiteraard gelden ook voor de interpellatie spreektijden. Voorstel is om de aanvrager vier minuten te geven in eerste termijn en de andere fracties twee minuten. De volgorde is: 1. eerste termijn aanvrager, 2. eerste termijn GS of aangesprokene in PS, 3. eerste termijn andere fracties PS.

Wijziging RvO:

Oude tekst: Artikel 46

1. Indien een lid meent dat verantwoording of inlichtingen moeten worden gevraagd en door gedeputeerde staten of een lid van dat college aan provinciale staten moeten worden gegeven over een onderwerp dat niet op de agenda is aangekondigd, dient hij daartoe een schriftelijk voorstel tot het houden van een interpellatie in bij de voorzitter, met een toelichting. Hij doet dat ten minste drie dagen voor de betreffende vergadering en geeft daarbij op welke vragen hij wil stellen.
2. De voorzitter brengt de inhoud van het voorstel zo spoedig mogelijk ter kennis van de leden.

3. Provinciale staten bepalen of het voorstel wordt behandeld.
4. Voor zover provinciale staten zich met het voorstel verenigen, bepalen zij de dag waarop de gevraagde verantwoording of inlichtingen zullen worden gegeven.
5. Gedeputeerde staten kunnen, indien dat hun gewenst voorkomt, het antwoord op de gestelde vragen reeds schriftelijk aan provinciale staten meedelen. De vragen en het eventuele schriftelijk antwoord vormen een agendapunt voor de vergadering waarin de interpellatie gehouden zal worden.
6. Provinciale staten kunnen, indien gedeputeerde staten daarmee instemmen, besluiten tot een mondelinge afdoening terstond na de aanvaarding van het voorstel tot het houden van een interpellatie. In een eerste spreektermijn krijgt alleen de interpellant het woord. Na het antwoord van gedeputeerde staten of een lid van dat college kan de interpellant opnieuw het woord verkrijgen. Vervolgens kunnen ook andere leden in beginsel in ten hoogste twee spreektermijnen aan de beraadslaging deelnemen.

Nieuwe tekst:

Nieuwe tekst voor art. 46 lid 1:

1. Indien een lid wil beraadslagen over een onderwerp dat niet op de agenda is aangekondigd, maar wat de provincie aangaat of aan kan gaan, dient hij daartoe een schriftelijk voorstel tot het houden van een interpellatie in bij de voorzitter, met een toelichting. Hij doet dat ten minste drie dagen voor de betreffende vergadering en geeft daarbij op welke vragen hij wil stellen.

Lid 2 t/m 6 blijven ongewijzigd

2. 2 Debat en spreektijden: tweede termijn en interrupties

Algemeen

Evaluatie: Over het algemeen bestaat er tevredenheid over de spreektijdenregeling in eerste termijn. Ook bestaat er de indruk dat de spreektijdenregeling bijdraagt aan het verlevendigen van het onderling debat, doordat er meer geïnterrupteerd wordt. Daarbij wordt opgemerkt dat voor een rechtvaardig verloop van de statenvergadering een strikte handhaving door de voorzitter nodig is, met gevoel voor het politieke proces.

In het algemeen bestaat het debat nog teveel uit vraag-en-antwoord gericht op het college van Gedeputeerde Staten. Terwijl dit geen hoofdzaak is. De statenvergadering is het hoogste besluitvormend orgaan in de provincie. Daarnaast is het de functie van de statenvergadering om fracties in het openbaar hun opvattingen kenbaar te laten maken. Hier staat het onderlinge debat ten dienste van. Uiteraard is hierbij het ene debat het andere niet. Een debat waarbij vooral de controlerende rol van de staten voorop staat, zoals bij de jaarrekening, is al gauw minder spannend om te volgen, dan een meer kaderstellend debat dat de samenleving direct raakt, zoals het afschaffen van cultuursubsidies of de vraag of grote hoefdieren toegelaten kunnen worden in de provincie.

Discussie is er met name over de tweede termijn en de interrupties. Sommigen vinden dat de leden van GS met name in de Statenvergaderingen soms te breedvoerig zijn. Het gaat dan vooral om de herhaling van algemene inleidingen, die ook al in commissieverband zijn gehouden, alvorens over te gaan tot de eigenlijke beantwoording.

Tweede termijn

Eerdere wijziging: Het regelen van de tweede termijn was geen onderwerp bij de eerdere wijzigingen.

Evaluatie: De ervaringen met het niet hebben van vaste spreektijden voor de tweede termijn zijn wisselend. Sommigen willen graag de tweede termijn ook opgenomen zien in de spreektijdenregeling. Voor anderen is de huidige regeling voldoende.

Voorstel: De evaluatiecommissie kan zich een tweetal varianten voorstellen. Waarbij de eerste variant de duidelijke voorkeur heeft van de meerderheid van de evaluatiecommissie:

1. Een vaste spreektijd van 2 minuten per fractie in de tweede termijn. Voordeel: het is een duidelijke regeling die goed te handhaven is en het leidt niet tot verlenging van de spreektijd in eerste termijn; kan met huidige technisch spreektijdensysteem bijgehouden worden;

2. Fracties krijgen een totale spreektijd voor de eerste en tweede termijn samen, naar eigen inzicht te verdelen over de twee termijnen. Voordeel: vrije keuze fracties hoe hun tijd in te delen. Nadeel: de eerste termijn kan langer gaan duren en onevenwichtiger worden in spreektijdverdeling; dit kan druk geven op de tweede termijn die dan lastiger te handhaven is; technisch is er een nieuw, duurder spreektijdensysteem nodig.

RvO: regeling in het RvO is niet aan de orde, omdat het RvO het presidium gemandateerd heeft de spreektijdenregeling nader vast te stellen.

Interrupties

Evaluatie: er wordt meer geïnterrupteerd dan vóór 2010. Over het algemeen worden interrupties gewaardeerd als een goede bijdrage aan een levendiger debat, ook tussen de fracties onderling. Wel gaan de individuele interrupties soms erg lang door en worden er halve termijnen gehouden aan de interruptiemicrofoon.

Voorstel: Interrupties zijn in principe kort en bestaan uit bondige vragen met enige onderbouwing gericht aan de opponent. Het is ook logisch dat de voorzitter van de vergadering in principe niet meer dan twee interrupties per statenlid toestaat op hetzelfde punt van het agendaonderwerp.

Vergaderingen en publiek

Evaluatie: De wens leeft om de vergaderingen toegankelijker en aantrekkelijker te laten zijn voor het (potentiële) publiek.

Voorstel: Het besluit is genomen om de statenvergaderingen live online uit te zenden. Dit zal binnenkort uitgevoerd gaan worden. Daarnaast verdient het ook de voorkeur om de ingediende moties, amendementen en besluiten als zij aan de orde zijn voor het publiek zichtbaar te projecteren in de Statenzaal.

2.3 Moties en amendementen

Eerdere wijziging: het knelpunt dat breed leefde in de Staten was de gesloten cultuur rond moties en amendementen, waarbij oppositie en coalitie in twee kampen verdeeld leken. De oplossing bestond uit het meer uitwisselen van en meer overlegruimte bieden voor moties. Dit betekende:

- het van tevoren verspreiden van moties en amendementen naar alle statenleden via de griffie;
- moties in beginsel pas in de tweede termijn indienen, zodat over het punt waar de motie mogelijk in te dienen motie over gaat in eerste termijn nog een open debat in de Staten en met GS mogelijk is. Immers een motie stelt voor om als Staten een uitspraak te doen of een opdracht aan GS te geven, “gehoord de beraadslagingen”;
- pas aan het eind van de statenvergadering stemmen, zodat meer overleg over moties en amendementen mogelijk is;
- het afschaffen van het fenomeen overgenomen motie door Gedeputeerde Staten. Er zijn dan nog twee smaken over: in stemming brengen of intrekken door de indiener(s) uit Provinciale Staten.

Evaluatie: Van tevoren verspreiden van amendementen en moties voor zover mogelijk gaat aardig, maar kan beter. De al lang bestaande regel (herbevestigd bij statenbesluit juni 2010) van het in principe in de tweede termijn indienen van moties wordt soms geforceerd gevonden.

Sommigen vinden dat moties, die vooral een politiek statement zijn, ook in eerste termijn ingediend moeten kunnen worden. Aan de andere kant kan er best al in eerste termijn over de inhoud van eventuele moties gesproken worden; ook als ze pas later ingediend worden.

Voorstel: Amendementen

Bij amendementen is het voorstel om niets te veranderen. Een amendement is een wijziging van het voorliggende besluit. Om die reden is een amendement vaak voor de vergadering al af. Is dat het geval, dan kan het verspreid worden via de griffie onder de statenleden. Amendementen kunnen ook tijdens de vergadering ingediend worden in zowel eerste als tweede termijn. Gelet op de betekenis van het amendement, ligt indiening in eerste termijn wellicht eerder voor de hand.

Voorstel: Moties

De evaluatiecommissie stelt voor om de bestaande principeafspraken dat moties alleen worden ingediend in de tweede termijn te handhaven, uitzonderingen daar gelaten. Dat is zoals het nu ook al is afgesproken. Dat laat onverlet, dat er over de inhoud van een eventueel in te dienen motie in eerste termijn uiteraard gesproken kan worden en misschien wel moet worden. Immers de motie kan informeel al circuleren onder de Statenleden. Men kan de tekst van de motie ook al in de bijdrage in eerste termijn verwerken. De tweede termijn is het formele moment van indienen, niet meer en niet minder. Zoals gezegd, is dit een herbevestiging van eerder gemaakte afspraken, die bedoeld waren om meer open met de inhoud van moties om te gaan in het debat. Uiteraard kan het opportuun zijn om een motie toch in eerste termijn in te dienen. Dan kan de indiener de voorzitter verzoeken af te wijken van de vaste afspraak. Hiervoor is geen wijziging van het RvO noodzakelijk.

3. Commissiewerk

3.1 Positionering Statencommissie in beleidscyclus

Eerdere wijziging: Het ruimte maken op de commissieagenda's voor de informatiefase en de meningsvorming is een belangrijke wijziging van de vorige ronde, maar zou nog veel meer gebruikt kunnen worden. Hierbij horen werkvormen en instrumenten als infosessies, hoorzittingen, expertmeeting, startnotities, in beleidsproces geprogrammeerd werkbezoek etc. Het ruimte maken geschiedt door het houden van schriftelijke vragenrondes vooraf en het direct doorsturen naar de statenvergadering van voorstellen, die al rijp voor besluitvorming zijn.

Evaluatie: de ingevoerde verandering wordt als een belangrijk winstpunt gezien, maar er wordt nog onvoldoende gebruik van gemaakt. Commissievergaderingen (informatie- en meningsvormingsfase en in mindere mate oordeelsvorming) zijn nog steeds teveel dubbelingen met de statenvergadering (oordeelsvorming en besluitvorming). Ook worden er nog teveel technische en detailvragen in de commissies gesteld.

Voorstel: In de eigen (termijn)agendaplanning van de commissie zou nog meer accent kunnen komen te liggen op informatie- en meningsvormingsfasen van de beleidscyclus, zodat de staten vooraan in het beleidsproces gepositioneerd worden. Ook is het mogelijk om meer gebruik te maken van schriftelijke vragenrondes vooraf; randvoorwaarde is wel tijdige aanlevering door GS van de stukken. Verder valt te denken aan het meer benutten van de mogelijkheden van werkbezoeken, deskundigenraadpleging, hoorzitting.

3.2 Agenda commissie en ter kennisname stukken

Evaluatie: er is veel kritiek op de regels rond het agenderen van stukken ter kennisname. De verbetering van verleden keer: niet meer eerst een schriftelijke vragenronde, maar meteen de mogelijkheid het in de volgende vergadering te laten agenderen, wordt niet goed uitgevoerd. Ook de coulanceregeling - een verzoek tot agendering wordt in beginsel gehonoreerd - functioneert niet zoals bedoeld. Er komt toch al snel teveel discussie in de vergadering over wel of niet agenderen, en de huidige regeling blijft ook een trage vorm van agendering.

Ook is er kritiek op het format van de commissieagenda. Ten onrechte wordt door de agendanummering de indruk gewekt dat de stukken ter kennisname eigenlijk alle voor bespreking zijn bedoeld.

Voorstel agendering en behandeling ter kennisname stukken:

De evaluatiecommissie heeft geconstateerd dat er twee zaken door elkaar lopen, die zij graag wil scheiden. Enerzijds is het in eerste instantie de bevoegdheid van GS om te bepalen of een stuk ter besluitvorming is of ter informatie aangeboden wordt. Vervolgens is het in het duale systeem aan PS om haar eigen agenda op te stellen en daarbij te bepalen of een stuk ter kennisname of ter bespreking is. Daarom moet GS voor haar statenbrieven niet langer de

termen ter kennisname of oriënterende bespreking gebruiken, maar ter informatie. Het gaat hier namelijk om stukken die op grond van de actieve informatieplicht uit de Provinciewet aan PS worden aangeboden.

GS biedt dus voortaan op slechts twee manieren stukken aan: ter besluitvorming (statenvoorstel) of ter informatie (statenbrief). De voorzitter maakt een agenda met de bespreekpunten. De niet ter stond ter bespreking geagendeerde stukken (b.v. stukken ter kennisname of een statenvoorstel dat direct doorgestuurd wordt naar PS) en de extern ingekomen stukken, komen zonder agendanummers op de agenda te staan (zie bijlage met voorbeeldagenda). Commissieleden moeten van tevoren aangeven dat zij over zo'n stuk willen spreken. Men kan een gemotiveerd verzoek doen tot agendering van ter kennisname stukken na ontvangst commissieagenda en stukken (minimaal tien dagen voor de commissievergadering zijn de agenda en de stukken altijd online) tot zeven dagen voor de vergadering aan de voorzitter (cc. Commissie). De voorzitter neemt een beslissing en brengt de commissie door middel van een aangepaste agenda op de hoogte uiterlijk vijf dagen voor commissievergadering, zodat een ieder zich voldoende kan voorbereiden. In beginsel wordt zo'n verzoek gehonoreerd. In de commissievergadering is het praten over agendering van stukken ter kennisname geen onderwerp meer. In de aangepaste agenda of in de voorzittersmail bij de vergadering geeft de voorzitter ook een tijdsindicatie bij de te behandelen onderwerpen. Tot slot is nog goed om op te merken dat ter kennisname stukken vaak stukken zijn waarvoor GS gemandateerd is in de uitvoering. Vanwege de actieve informatieplicht worden deze aan PS aangeboden. Als ze niet worden besproken, wil dat niet zeggen dat PS er inhoudelijk mee ingestemd heeft.

De voorgestelde wijziging betekent dus dat de aanbieding door GS van statenbrieven ter oriënterende bespreking komt te vervallen. Overigens kan GS in de vaste gesprekken met de commissievoorzitter uiteraard aangeven als zij het van belang acht dat een stuk ter informatie besproken wordt. Denk bij voorbeeld aan startnotities, waarbij bespreking zelfs een vaste afspraak is.

Wijziging RvO: niet aan de orde, omdat het hier om nadere afspraken gaat die niet in het RvO zijn geregeld.

Termijnagenda

De termijnagenda is een belangrijk sturingsinstrument van de Staten voor de agendering. De termijnagenda wordt per commissie door de commissievoorzitter ondersteund door de commissiegriffier na gesprekken met de betrokken gedeputeerden opgesteld en aan de commissievergadering ter bespreking voorgelegd. Het presidium bewaakt de samenhang tussen alle termijnagenda's en stelt deze ook vast. Dit doet het presidium vooral met het oog op een evenwichtige agendasamenstelling van de statenvergaderingen.

Evaluatie: De termijnagenda is een goed instrument waarin de agendaplanning en de door GS gedane toezeggingen in commissie- en statenvergadering door de griffie voor Provinciale Staten worden bijgehouden. Op onderdelen is verbetering van het instrument termijnagenda mogelijk: het eerder toesturen aan de commissies, liefst gelijk met de commissiestukken, en het

zichtbaar aangeven welke de wijzigingen zijn ten opzichte van de vorige versie.

Voorstel: De wijzigingen in de termijnagenda worden voortaan zichtbaar aangegeven en er wordt gezorgd voor tijdige verzending. De termijnagenda wordt ook opgenomen als belangrijk instrument van Provinciale Staten in het RvO.

Wijziging RvO:

In artikel 58 Taak Voorzitter [van commissie] wordt aan het eind een zin toegevoegd:

“De voorzitter leidt de commissievergadering en zorgt voor de handhaving van de orde tijdens de vergadering. Hij verleent het woord, omschrijft de door de vergadering te nemen beslissingen en formuleert de adviezen van de commissie. Hij is bevoegd de personen die de orde verstoren te doen verwijderen. ***Hij zorgt voor opstelling van de termijnagenda.***”

3.3 Voorzitterschap

Evaluatie: Voorzitters mogen steviger optreden. Zij zijn immers de baas over de vergaderorde. In zekere zin "de scheidsrechters" van ons vergadersysteem. Ze kunnen met meer gezag optreden. Niemand is gediend met ellenlange debatten over de orde of procedures ten koste van de vergadertijd. De voorzitter beslist. Hierbij geldt dat er ook een verantwoordelijkheid ligt bij de commissieleden, en indirect bij de fractievoorzitters die hun fractieleden aanspreken. Het gezag van de voorzitter moet ook door de Staten erkend zijn.

Voorstel: De oplossing ligt deels buiten de reikwijdte van de evaluatiecommissie, maar de evaluatiecommissie heeft wel een signaleringsfunctie. Het zijn ook aandachtspunten voor de komende tussenevaluatie van de commissievoorzitters.

De voorzitter van de commissie heeft de leiding over de commissievergadering en over de voorbereiding daarvan ondersteund en geadviseerd door de commissiegriffier. De voorzitter zorgt voor correcte agendering, organisatie van de commissiewerkzaamheden, het verloop van de vergaderingen en een correcte wijze van besluitvorming. Uiteraard legt hij of zij voorstellen dienaangaande voor aan de betreffende Statencommissie. Voorafgaand aan de commissievergadering informeert de voorzitter de leden over de te hanteren vergaderorde. Daarover kan overleg plaats vinden tot het moment dat de vergadering begint. Daarna in principe niet meer. Er zijn natuurlijk altijd actuele situaties mogelijk, waardoor hier gemotiveerd van afgeweken kan worden.

Spreektijdenregeling

Evaluatie: Wel of geen spreektijden in commissies is een punt van discussie. Bij RGW blijken ze wel te werken bij volle agenda's.

Voorstel: Als de voorzitter het nodig acht bij voorbeeld bij volle commissievergaderingen, is er

de mogelijkheid om te werken met spreektijden. Het is een bevoegdheid van de voorzitter om het instrument te hanteren. Het wordt van tevoren aangekondigd in de voorzittersmail of de agenda. Spreektijd per fractie is een totaal aantal minuten voor de hele vergadering, naar eigen inzicht te verdelen over de verschillende bespreekpunten op de agenda.

Wijziging RvO:

Nu zijn de commissiesprektijden geregeld in het RvO artikel 65:

“De voorzitter kan na overleg met de leden voor de behandeling van een of meer onderwerpen of voor de gehele vergadering de spreektijd regelen.”

Gewijzigd artikel 65:

“De voorzitter kan na mededeling aan de leden voorafgaand aan de vergadering voor de behandeling van een of meer onderwerpen of voor de gehele vergadering spreektijd regelen.”

4. Relatie tussen PS en GS en haar ambtelijk apparaat

4.1 Werkwijze Provinciale Staten in relatie tot nieuwe organisatiemodel

Evaluatie: het “Balemansproces” van Provinciale Staten loopt nu min of meer synchroon met het veranderingsproces van de organisatie. De essentie daarvan is meer flexibel, integraal, verbindend en extern gericht werken. De veranderingen in de organisatie moeten waar relevant aansluiten bij de veranderingen, die nu worden aangebracht in de vergader- en werkwijze van Provinciale Staten.

Voorstel: in het eindvoorstel terminologie gebruiken van het nieuwe organisatiemodel en aansluiting zoeken waar relevant. Implementatieproces afspreken.

Verkeer tussen individuele statenleden en ambtenaren

Evaluatie: Het verkeer tussen statenleden en ambtenaren is bij de invoering van het dualisme geregeld in de Verordening ambtelijke bijstand van Provinciale Staten. Kort gezegd komt het hier op neer dat individuele statenleden altijd ambtenaren voor informatieve vragen kunnen benaderen. De ambtenaren moeten daarbij voor zichzelf bepalen of de vragen de grens van het politieke overgaan, zodat het via de bestuurder beantwoord moet worden. Als in het kader van dit recht op bijstand grotere acties aan de orde zijn, dan dient de griffier ingeschakeld te worden, die in overleg met de algemeen directeur afsprekt hoe dan in de bijstand voorzien kan worden. Op zich zijn hier geen problemen mee, maar verschillende gesprekspartners geven aan dat het beter georganiseerd kan worden.

Voorstel: De statenleden hebben bij de griffie de brugfunctie naar het ambtelijk apparaat belegd. Hier kan voor verkeer tussen statenleden en ambtenaren van GS meer gebruik van gemaakt worden. De algemeen directeur heeft daarbij ook aangegeven met vaste contactpersonen in het ambtelijk apparaat te willen gaan. Hierover moeten vaste afspraken gemaakt worden.

4.2 Kwaliteit en status stukken

Evaluatie: Breed kwam naar voren dat een verbeteringslag vereist is als het om de kwaliteit van de stukken gaat. Het is eigenlijk een continu punt van aandacht. De voorgeschiedenis ontbreekt vaak in de stukken. Los daarvan zou men een statusvoorblad op iedere stuk wenselijk achten, waarop de griffie aangeeft hoe het geagendeerd wordt, waar het stuk zich in het beleidsproces bevindt en wat de eerdere besluitvormingsmomenten zijn geweest. GS zou stukken maar op twee manieren moeten aanbieden: ter besluitvorming (statenvoorstel), ter informatie (statenbrief). Zie ook paragraaf 3.2 over de agendering.

Voorstel: de huidige wijze van aanbieden vanuit GS wordt eenvoudiger. Er zijn nog twee smaken: ter besluitvorming (statenvoorstel) en ter kennisname (statenbrief). Er komt een statusvoorblad bij ieder stuk waarop de griffie aangeeft, al of niet puttend uit het GS-stuk: in

welke fase van het besluitvormingsproces het stuk zich bevindt, data van eerdere statenbehandeling en -besluiten, wat de status is en wat van de staten wordt verwacht (komt uit GS-stuk). Format moet nog uitgewerkt worden in overleg met griffie en GS-secretariaat.

4.3 Start- en Kadernotities

Eerdere wijziging: Bij de vorige ronde is het werken met start- en kadernotities voor Provinciale Staten ingevoerd. Als belangrijke wijziging om de Staten meer invloed te geven aan het begin van het beleidsproces en om de kerntaken kaderstelling en volksvertegenwoordiging van Provinciale Staten duidelijk een plek te geven in de beleidsontwikkeling.

Evaluatie: Het werken met start- en kadernotities wordt in beginsel breed gewaardeerd. De startnotities voldoen echter nog niet altijd. Ook biedt GS nog vaak stukken aan, die noch kader- noch startnotitie zijn, zoals visies, verkenningen etc... Bij een startnotitie gaat het om een beknopte verkenning van het probleem en een voorstel – zo mogelijk met varianten waaruit de Staten kunnen kiezen - voor inrichting van het beleidsproces richting kaderstelling en besluitvorming. Soms zijn de startnotities nog te lang en lopen al teveel vooruit op de kaderstelling, omdat er geen vragen worden voorgelegd of er al één keuze is gemaakt en verregaand uitgewerkt. Bij kaderstelling gaat het om het vaststellen van de uitgangspunten en voorwaarden voor het te voeren beleid, en om de beschikbaarstelling van de benodigde middelen en beschrijving op hoofdlijnen van de voorgenomen uitvoering en de daarvoor in te zetten beleidsinstrumenten.

Voorstel: Met GS en de directie afspraken maken om het beleidsontwikkelingsmodel met start- en kadernotities officieel in de ambtelijke organisatie te laten implementeren. De algemeen directeur heeft aangegeven in het gesprek hier voorstander van te zijn.

4.4 Actieve informatieplicht

De in de Provinciewet vastgelegde actieve informatieplicht van Gedeputeerde Staten aan Provinciale Staten, is in het dualisme een hoeksteen, die het mogelijk maakt dat Provinciale Staten het college kunnen controleren, goed kaders kunnen stellen en hun volksvertegenwoordigende rol kunnen spelen. Sommige provincies hebben hiervoor protocollen ontwikkeld, in Utrecht is dit niet het geval.

Evaluatie: met name de commissievoorzitters en de griffie gaven aan dat hier af en toe het nodige om te doen is. Bij de ter kennisname stukken is niet altijd duidelijk waarom ze gestuurd worden en wat de status is (zie status stukken). Ook is het niet altijd vanzelfsprekend dat Gedeputeerde Staten in voorkomende gevallen vanzelf relevante informatie verstrekt. Het actieve informatieplicht-artikel in de Provinciewet gaat over alle activiteiten van het college, ongeacht het type mandaat dat het College heeft. Bij voorbeeld is het College gemandateerd voor het afsluiten van bestuurlijke convenanten. Deze worden vaak niet naar Provinciale Staten

ter informatie of kennisname gestuurd. Uit oog van de actieve informatieplicht zou dat wel moeten. Immers in een later stadium krijgen PS vaak in één van hun drie wettelijke rollen (controlerend, kaderstellend en volksvertegenwoordigend) weer met de gevolgen van deze convenanten te maken.

Voorstel: Provinciale Staten, i.c. het presidium, maken nadere afspraken met Gedeputeerde Staten over de naleving van de actieve informatieplicht.

BIJLAGE 1 Voorbeeld voorblad stukken

Hieronder staat een voorbeeld van het door de griffie toe te voegen voorblad op de statenvoorstellen en – brieven van GS met informatie voor PS in verband met de behandeling in PS. Er is een willekeurig recent statenvoorstel gekozen:

Voorbeeld

COMMISSIE: RGW 18 mei 2012
TITEL: Statenvoorstel Evaluatie Verordening veehouderij, stikstof en Natura 2000
VAN: Gedeputeerde Staten
VASTGESTELD in GS: x april 2012
PORTEFEUILLEHOUDER: Dhr. Krol
BEHANDELEND AMBTENAAR: Dhr. H. Miedema tel. 030-2582358 harrie.miedema@provincie-utrecht.nl
STATUS: Ter bespreking, met commissieadvies voor statenbehandeling
MET UITNODIGING VAN: Statencommissie MME gelet op de milieuaspecten
VERDERE PROCEDURE: Besluitvorming in PS 4 juni 2012
VOORGESCHIEDENIS: 2 februari 2011 hebben PS de Verordening veehouderij, stikstof en Natura 2000 vastgesteld. Daarbij is besloten om na 1 jaar te evalueren. Dit statenvoorstel bevat deze evaluatie. Daarnaast wordt tevens een gewijzigde verordening ter besluitvorming aangeboden in het statenvoorstel. De wijzigingen zijn van dien aard dat een compleet nieuwe verordening in het besluit is opgenomen.